

Valmistelija

Hallintojohtaja Henri Pätsi, p. 0401595715, taloussuunnittelija Mirja Viljamaa, p. 0403585874

Pudasjärven kaupungin taloudellinen tilanne

Vuosi 2024 oli kaupungille neljäs perättäinen alijäämäinen vuosi. Tuloksen käsittelyerien jälkeen tilikauden alijäämäksi muodostui -571 193 euroa.

Taseen kertynyt alijäämä on 31.12.2024 yhteensä -1 521 243 euroa. Kaupungille on siis muodostunut taseeseen kattamisvelvollisuuden alaista edellisten tilikausien alijäämää 31.12.2024 tilanteessa. Vuoden 2023 tilinpäätöksen alijäämän kattoi vielä niukasti poistoero, joka huomioidaan lakisääteistä alijäämään kattamisvelvollisuutta tarkastellessa.

Konsernin tulos vuodelta 2024 oli heikko konsernin alijäämän ollessa noin 0,94 M € vaikka muutos vuoteen 2023 (alijäämä 4,42 M €) onkin huomattavan positiivinen. Kaupungin lainakanta ja vuokravastuut olivat vuoden lopussa n. 83 M € (11 343 € / asukas) ja koko konsernin n. 118 M € (16 175 € / asukas). Vaikka konsernin lainakannan ja vuokravastuiden kokonaismäärä pieneni vuodesta 2023 konsernin velat ja vuokravastuut asukasta kohden valtakunnallisesti tarkastellen edelleen suuret. Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, 159 % (vieraan pääoman suhde käyttötuloihin) on korkea. Heikko laskennallinen lainanhoitokate (0,7) kertoo, että tulorahoitus ei riitä lainojen lyhennyksiin ja korkokuluihin.

Kaupungin lainakanta ja vuokravastuut olivat vuoden lopussa n. 83 M € (11 343 € / asukas) ja koko konsernin n. 118 M € (16 175 € / asukas). Pudasjärven kaupunkikonsernin velat ja vuokravastuut asukasta kohden ovat valtakunnallisesti tarkastellen suuret.

Talouden sopeuttamistarve

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Tästä seuraa, että kaupungin taseeseen kertynyt alijäämä on katettava vuosien 2026-2029 aikana eli 31.12.2029 mennessä.

Alijäämän kattamisvelvollisuuden lisäksi kaupungilla on riski joutua erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevia kuntia koskevaan arviointimenettelyyn myös muiden kriteerien kautta. Kuntalain mukaan:

Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa.

Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa, tai rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

1) kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;

2) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;

3) asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;

4) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.)

Joulukuussa 2024 valtuusto hyväksyi v. 2025 talousarvion hyväksyessään myös talouden sopeuttamisohjelman vuosille 2025-2028. Suunnitelma alijäämän kattamisesta eli Sopeuttamisohjelma v. 2025-2028 kokonaisuudessaan sisältyy v. 2025 talousarvioon.

Talouden sopeuttaminen vuonna 2025

Siltä osin kuin toimenpiteet edellyttivät yt-menettelyn käymistä, valtuusto päätti talouden sopeuttamistoimenpiteistä koskien vuosia 2025-2026 mukaan lukien uudesta organisaatorakenteesta toukokuussa 2025.

Vuoden 2024 tilinpäätösennuste on n. 370 000 €. Ennusteen mukainen tilikauden tulos (ennen tilinpäätössiirtoja) on noin -150 000 € ja ilman käyttöomaisuuden myyntejä se olisi noin -0,54 milj. €. Alkuvuoden toteuman perusteella taloustilanteen muutos positiiviseen on kuitenkin nähtävissä edelliseen vuoteen verrattuna.

Valtuuston hyväksymä Talouden sopeuttamisohjelma v. 2025-2028 perustuu muun ohella merkittävilä osin perusopetuksen kustannusten alentamiseen v. 2024 tasosta.

Valtuusto päätti toukokuussa jatkaa perusopetuksen säästöjen valmistelua päätöskohdan mukaan, joka kuuluu: *9. Perusopetusta järjestellään uudelleen siten, että v. 2025 saadaan n. 55 t € ja v. 2026 230 t € säästöt. Sopeuttamisohjelmaan nähden puuttuvien säästöjen valmistelua jatketaan koulutuspalveluiden uudelleenjärjestämiseksi huomioiden kaupunginhallituksen 25.3. päättämien vaihtoehtojen tarkastelun.*

Vuosia 2027-2028 sen sijaan koskee valtuuston joulukuussa 2024 linjaama säästötavoite, joka on vuodesta 2027 alkaen vähintään 100 000 € ja vuodesta 2028 alkaen on vähintään 350 000 € v. 2024 tasosta.

Sopeuttamistoimien riittävyyden arviointia

Edellyttäen, että talousarvioylityksiä ei enää tule, raamilaskenta osoittaa vuoden olevan tasapainossa johtuen osaltaan myös metsäomaisuuden myynnin jatkamisesta, kuten alijäämien kattamiseksi on tarpeen. Vuosina 2027-2028 talouden tasapaino kuitenkin vaarantuu omaisuuden myynnin loppuessa ja

tavanomaisen kustannusten kasvua jatkuessa. Vuodelta 2027 puuttuu säästöjä 144 t € ja vuodelta 2028 315 t €.

Tämä tarkoittaa, että valtuuston joulukuussa 2024 päättämä talouden sopeuttamishjelman taso on riittävä, mutta ei ilman perusopetukselle osoitettujen säästötavoitteen mittaluokan toteutumista lähes täysimääräisenä:

Perusopetuksen säästötavoite on asetettu vuoden 2024 tasosta eli sopeutuksen tulee kattaa myös inflaatiosta ja palkankorotuksista johtuva toimintakatteen kasvu. Jos toimintakatteen kasvuna vuosina 2025-2027 käytetään 150 000 € vuodessa (mikä huomio perusopetukseen kohdistetut säästötoimenpiteet), on vuoden 2027 säästötavoite 400 000 € vuodessa ja vuoden 2028 säästötavoite 650 000 € verrattuna vuoden 2024 kustannustasoon.

Virkavalmistelussa on arvioitu, ettei mittaluokaltaan riittäviä säästöjä voida saada ilman koulun toimipisteiden vähentämistä. Pienemmillä toiminnan sisällä tehtävillä muutoksilla, jotka ovat myös tarpeen, voidaan kattaa kustannusten kasvua, mutta ei leikata kustannuksia riittävästi.

Perusopetukseen kohdistettavien säästöjen tarpeellisuus on perusteltavissa myös oppilasmäärän pienentymisellä: ilman sopeuttamista yksikkökustannus oppilasta kohti kasvaa koko ajan.

Vaihtoehtoisesti tulisi päättää säästöjen kohdentamisesta muualle. Virkavalmisteluissa mittaluokaltaan riittävän vaikuttavia muita keinoja ei ole käyttötaloudesta toistaiseksi löydetty, kun kovia sopeuttamistoimia on jo kohdistettu koko organisaatioon.

Käyttötalouden tasapainottamisen vaihtoehtona on jatkaa kaupungin lopun metsäomaisuuden myyntiä, millä talouden tasapaino voidaan säilyttää 2-3 vuoden ajan. Muuta mahdollisesti myytävissä olevaa kaupungin omaisuutta ovat konserniyhtiöomistukset.

Tuulivoimarakentamisen ennakoidaan lisäävän merkittävästi kaupungin kiinteistöverotuloja viimeistään 10 vuoden kuluttua.

Talouden tasapainottamista haastavat erityisesti maan korkeimpiin lukeutuva työttömyys sekä aleneva väkiluku. Kaupungin teollisuuden työpaikoista monet ovat voimakkaasti riippuvaisia rakentamisen suhdanteista. Syötteen matkailun näkymät ovat kuitenkin varovaisen positiivisia, joskin myös suhdanneriippuvaisia.

Vuodelle 2025 tuloveroprosenttia nostettiin 9,0 %:sta 9,5 %:iin. Lisäksi seuraavia kiinteistöveroprosentteja korotettiin 0,1 %-yksiköllä: yleinen kiinteistöveroprosentti, vakituinen asunto ja muu asuinrakennus.

Virkavalmisteluissa on arvioitu, ettei veronkorotusmahdollisuuksia vuodelle 2026 ole kiinteistöverojen osalta veto- ja pitovoimasyistä ja kunnallisveron osalta edellisten lisäksi myös siksi, että nykyinen korkea veroprosentti kolkuttelee nk. kriisikuntamenettelyn raja-arvoja. Pudasjärven kaupungin nykyiset veroprosentit ovat seuraavat:

- tuloveroprosentti 9,5
- kiinteistöveroprosentit:
- yleinen kiinteistöveroprosentti 1,10

- vakituinen asunto 0,51
- muu asuinrakennus 1,20
- yleishyödyllinen yhteisö 0,40
- rakentamaton rakennuspaikka 3,50
- voimalaitosrakennukset 3,10
- maapohja 1,30

Suunnitelman alijäämän kattamisesta muodostaa kaupungin **Talouden sopeuttamisohjelma v. 2025-2028**, joka on osa talousarviota. Ohjelma koostuu keinoista (toimenpiteistä) sekä laskelmista, jotka osoittavat alijäämän kattamisen. Ohjelma tähtää varovaisuusperiaatteella tietoisesti alijäämän kattamiseen vuotta ennen lakisääteisen määräajan täyttymistä. **Suunnitelma puuttuvien säästöjen valmisteluprosessista on tarpeen kirjata osaksi suunnitelmaa alijäämän kattamisesta.**

Talousarvioraami vuodelle 2026 ja talousarvion laadintaohje

Talousarvioraami on laadittu siten, että v. 2028 lopussa taseessa olisi ylijäämää 300 000 €.

Lähtötilanteena on käytetty v. 2025 tilinpäätösennustetta, johon on päivitetty verotulot uusimman Kuntaliiton julkaiseman ennusteen mukaisesti.

Raamilaskennassa on huomioitu suunnitelmakaudelle seuraavat tekijät:

- Toimintatuotot, yleiskorotus 2,0 % / vuosi (virkavalmistelussa tehty arvio)
- Toimintakulut, yleiskorotus 2,5 % / vuosi (virkavalmistelussa tehty arvio)
- Verotulot Kuntaliiton uusimman ennusteen 09/2025 mukaiset
- Valtionosuudet 2026 VM:n 23.9.2025 julkaiseman ennusteen mukaiset, jossa on muutosta vuoden 2025 ennusteeseen -1,9 %. Vuosille 2027 – 2028 ei ole saatavissa VM:n ennustetta. Raamilaskennassa vuosien 2027 ja 2028 valtionosuuksien on arvioitu säilyvän vuoden 2026 ennusteen mukaisella tasolla.
- Rahoitustuottojen ja -kulujen kokonaismäärän on arvioitu säilyvän vuoden 2025 ennusteen mukaisella tasolla.
- Poistot on arvioitu suunnitelman mukaisesti. Lisäksi on huomioitu Pudasjärven Markkinakiinteistöt Oy:lle siirtyvien kiinteistöjen osuus sekä arvio uusien investointien ja alaskirjattavien kohteiden vaikutuksesta.

Lisäksi vuosikohtaisesti on huomioitu:

Talousarviovuosi 2026

- Pudasjärven Markkinakiinteistöt Oy:lle siirtyvien kiinteistöjen (sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen käytösä olevat rakennukset) sekä Teurastamon myynnin arvioitu vähennys: toimintatuotot 900.000 €, toimintakulut 500.000 €, poistot 250.000 €
- Sopeutusohjelman 2025 – 2028 mukainen toimintakulujen vähennys 524.840 €
- Kiinteistöjen PTS-korjauksista aiheutuva toimintakulujen lisäys 300.000 €

Taloussuunnitelmavuosi 2027

- Metsätilojen myyntivoitot poistuvat, toimintatuottojen vähennys n. 500 000 €.
- Sopeutusohjelman 2025 – 2028 mukainen toimintakulujen vähennys 175.080 €

- Lisäsopeutus 144.000 €, jotta v. 2028 taseen kertynyt ylijäämä on riittävällä tasolla suunnitelmakauden lopussa (v. 2027 sopeutus yhteensä noin 319.000 €)

Taloussuunnitelmavuosi 2028

- Sopeutusohjelman 2025 – 2028 mukainen toimintakulujen kasvu 3.700 €
- Lisäsopeutus 315.00 €, jotta v. 2028 taseen kertynyt ylijäämä on riittävällä tasolla suunnitelmakauden lopussa (v. 2028 sopeutus yhteensä noin 311.000 €)

Vuoden 2026 toimintakaterami on -29.634.800 € (muutos 3,2 % vuoden 2025 tilinpäätösennusteeseen -28.707.393).

Alustava investointiraami on suunniteltu taloudellisesti kestäväksi arvioidulle tasolle.

Toimintakaterami palvelualueittain ja investointiraami

Luonnos **koko kaupungin ja palvelualueiden käyttötalouden ulkoiseksi toimintakateramiksi sekä investointiraamiksi** talousarviovuodelle 2026 ja suunnitelmavuosille 2027-2028 on toimitettu kaupunginhallituksen jäsenille oheismateriaalina.

Luonnos **talousarvion laadintaohjeeksi** on toimitettu kaupunginhallituksen jäsenille oheismateriaalina.

Yritysvaikutusten arviointi: Kuntatalous vaikuttaa paikallisten yritysten toimintaan ainakin kaupungin imagon kautta. Kunnan kiinteistöveroprosentilla on suoria vaikutuksia osaan paikallisista yrityksistä. Myös kunnan tuloveroaste vaikuttaa yrityksiin kuntalaisten ostovoimavaikutuksen kautta.

Kaupunginjohtajan esitys

Kaupunginhallitus

- 1) päättää vuoden 2026 (ml. suunnitelmavuodet 2027-2028) talousarvion ulkoisen toimintakatteen raamin palvelualueittain pöytäkirjan liitteen mukaisesti.
- 2) päättää vuoden 2026 (ml. suunnitelmavuodet 2027-2028) talousarvion investointiraamin (nettoinvestoinnit) -pöytäkirjan liitteen mukaisesti;
- 3) hyväksyy talousarvion 2026 laadintaohjeen (pöytäkirjan liite); ja
- 4) linjaa alijäämän kattamiseksi tarvittavien puuttuvien säästöjen valmisteluprosessia

Kaupunginjohtajan muutettu esitys:

Kaupunginhallitus

- 1) päättää vuoden 2026 (ml. suunnitelmavuodet 2027-2028) talousarvion ulkoisen toimintakatteen raamin palvelualueittain pöytäkirjan liitteen 5 mukaisesti.
- 2) päättää vuoden 2026 (ml. suunnitelmavuodet 2027-2028) talousarvion investointiraamin (nettoinvestoinnit) -pöytäkirjan liitteen 5 mukaisesti;

3) hyväksyy talousarvion 2026 laadintaohjeen (pöytäkirjan liite 6).; ja

4) linjaa alijäämän kattamiseksi tarvittavien puuttuvien säästöjen valmisteluprosessista: Perusopetuksen kustannuksia pyritään alentamaan tehostamalla toimintaa nykyisissä koulun toimipisteissä vuonna 2026 ottaen huomioon valtuuston toukokuussa 2025 tekemä päätös koskien perusopetuksen säästöjä. Pudasjärven peruskoulun toimipisteiden (ensisijaisesti taajaman) tarkastelu tehdään kaupungin taloudellinen tilanne huomioiden keväällä 2027 ja tarvittavat muutokset astuisivat voimaan syksystä 2027 alkaen. Mikäli käyttötalouden kustannuksia ei saada alennettua riittävästi, varaudutaan alijäämä kattamaan kaupungin metsätilojen ja mahdollisesti konserniyhtiöomistusten myynnillä.

Marko Koivula esitti kohtaan 4 muutoksena, että Lakarin koulu lakkaa syksyllä 2028. Esitystä ei kannatettu.

Päätös

Kaupunginjohtajan muutettu esitys hyväksyttiin.

Jakelu

Talousvalmistelijat -jakelulistan jakeluna